



สุชาดา จักรพิสุทธิ์
Suchada Chakphisut

สมัยก่อน การให้การศึกษาแก่ชาวบ้านถือเป็นหน้าที่ของชุมชนและสถาบันต่างๆ ทาง
หน้าที่บ่มเพาะเพื่อสร้างเสริมเต็มเต็มศักยภาพให้แก่คนรุ่นลูกหลาน แต่เมื่อเกิด
โรงเรียนซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่รัฐบาลจัดขึ้น และมีการออกกฎหมายบังคับว่าประ
ชชนต้องให้ลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนทำให้สังคมไทยเกิดโลกทัศน์ว่า โรงเรียน
เป็นการสร้างความรู้เพียงระบบเดียว และการศึกษาคือความหมายให้แคบลงว่า
หมายถึง การไปโรงเรียนเท่านั้นในสมัยก่อนได้การศึกษาแก่ชาวบ้านถือเป็นหนั
ชุมชนและสถาบันต่างๆ ทางสังคมที่ทำหน้าที่บ่มเพาะเพื่อสร้างเสริมเต็มเต็มศักยภาพ
รุ่นลูกหลาน แต่เมื่อเกิดระบบโรงเรียนซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่รัฐบาลจัดขึ้น และ
กฎหมายบังคับว่าประชาชนทุกคนต้องให้ลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนทำให้สัง
คมไทยเกิดโลกทัศน์ว่า โรงเรียนคือ ระบบการสร้างความรู้เพียงระบบเดียวชาวบ้านถือเป็นหนั
ชุมชนและสถาบันต่างๆ ทางสังคมที่ทำหน้าที่บ่มเพาะเพื่อสร้างเสริมเต็มเต็มศักยภาพ

รู้จักนักคิด
KNOW THE THINKER

ในสมัยก่อน การให้การศึกษาแก่เยาวชนถือเป็นหน้าที่ของชุมชนและสถาบันต่างๆ ทางสังคมที่ทำหน้าที่บ่มเพาะเพื่อสร้างเสริมเติมเต็มศักยภาพให้แก่คนรุ่นลูกหลาน แต่เมื่อเกิดระบบโรงเรียนซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่รัฐบาลจัดขึ้น และมีการออกกฎหมายบังคับว่าประชาชนทุกคนต้องให้ลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียน ทำให้สังคมไทยเกิดโลกทัศน์ว่า โรงเรียนคือระบบการสร้างความรู้เพียงระบบเดียว และการศึกษาถูกตีความหมายให้แคบลงว่า การศึกษาคือการไปโรงเรียนเท่านั้น

ปัจจุบัน ภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการสื่อสาร ทำให้ระบบการศึกษาแบบโรงเรียนเกิดความบกพร่อง เพราะไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน เนื่องจากไม่สอดคล้องกับปัญหาและชีวิตจริงของโลก แต่ในขณะที่การศึกษาในระบบเกิดปัญหาเช่นนี้ ภาคประชาชนก็เกิดการขยายตัวในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ขึ้น และปรากฏการณ์ใหม่ทางการศึกษาเช่นนี้ถือเป็นทางเลือกใหม่ของสังคมไทยเช่นกัน

ดังนั้น การศึกษาทางเลือกหรือการศึกษาภาคประชาชนจึงกำลังเป็นที่จับตามองว่า จะกลายเป็นทางออกของสังคมไทยหรือไม่ สุธาดา จักรพิสุทธ์ หัวหน้าโครงการวิจัยการศึกษาทางเลือก : ฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ ได้จัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนของชุมชนกลุ่ม องค์กร กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำเสนอต่อสังคมว่า นอกเหนือจากการศึกษาในระบบที่ดูเหมือนว่าจะมาถึงทางตันแล้วในวันนี้ สังคมไทยยังมีการศึกษาทางเลือกเป็นทางออกที่น่าสนใจอีกหนทางหนึ่ง

ถาม : โครงการนี้มีจุดเริ่มต้นและความเป็นมาอย่างไร

ตอบ : จริงๆ แล้ว การศึกษาไม่ได้หมายถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียว ยิ่งมาติดตามเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ยิ่งเห็นชัดว่า เรายังไม่พ้นจากความคิดเก่าที่ให้ความสำคัญกับระบบโรงเรียน และยังไม่พ้นกรอบคิดเดิมๆ เลยคิดว่าทำยังไงถึงจะให้สังคมยอมรับว่า ยังมีความรู้อยู่นอกระบบโรงเรียน จึงต้องสร้างเครื่องมือที่เป็นงานวิจัยขึ้นมา เริ่มจากการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อยืนยันว่า การศึกษาทางเลือกนี้มีอยู่จริงในสังคม จุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อต้องการให้ชุมชนฟื้นความมั่นใจและความภาคภูมิใจ เพราะชาวบ้านถูกทำให้หมดความมั่นใจไปแล้วว่า มีแต่รัฐเท่านั้นที่สามารถจัดการศึกษาได้ คนไทยทั่วทั้งประเทศก็คิดเช่นนั้น พ่อแม่จะคิดว่าหน้าที่ของตนเองคือต้องหาโรงเรียนดีๆ ให้ลูก หรือเคี้ยวขี้หมูให้ดูหนังสือสอบ ไม่รู้ว่าอะไรทำให้เราตกอยู่ในปลักความคิดที่ว่าการศึกษาคือการไปโรงเรียน ถ้าไม่ไปโรงเรียนก็จะมีชีวิตที่ไม่มีชีวิต เพราะฉะนั้นการศึกษาจึงถูกทำให้มีความหมายแคบลงเพียงแต่การไปโรงเรียนเท่านั้น จากเดิมที่การศึกษาเคยเป็นเรื่องของการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน ก็หมดบทบาทและความสำคัญไป จึงกลายเป็นความคิดว่าระบบโรงเรียนเป็นระบบการให้ความรู้ที่สร้างคนได้ดีกว่าชุมชน และทำให้คนที่ผ่านการศึกษาในระบบระดับหนึ่งถึงว่าตนมีความรู้ตามลำดับขั้นนั้น เช่น ปริญญาเอกต้องมีความรู้มากกว่าปริญญาตรี หรือคนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็ถูกตราหน้าว่าไม่มีความรู้ แต่จากที่ผ่านมา

In the past educating the young people was regarded a duty of communities and various social institutions that nurtured them to enhance the potential of later generations. However, with the birth of schools, the educational system organized by the government, with the issue of law enforcing all to put their children into schools, the Thai society has been equipped with the attitude that school is the only knowledge creating system. Education is interpreted and narrowed down that education is going to schools only.

At present, the changing circumstances of the world due to the advancement of technology and communication have led to shortcomings of school education system. This is because it cannot sufficiently respond to changes of the present world as it is not in accord with the world's real life and problems. However, as education in system is faced with problems, popular education sector has expanded to implement various forms of learning activities. This new educational phenomenon is regarded a new alternative of Thai society.

Alternative education or popular education sector is, therefore, being watched whether it could be a solution of Thai society. Suchada Chakphisut is the leader of alternative education research project: database and analysis. The project has made database and roster of communities, groups, organizations, activities, and learning process to present to the society that in addition to education in system that seems to reach the dead end today Thai society still has alternative education as another interesting solution.

Q : WHAT IS THE BEGINNING AND BACKGROUND OF THIS PROJECT?

A : In fact, education doesn't mean processes that happen in schools only. The more I monitor education reform, the more obvious it becomes that we're stuck in the old idea that focuses on school system. We're not beyond the old thinking framework. So I've thought about how to make society accept that knowledge also exists out of schools. Research is created as a mechanism. It's started from the making of database to confirm that alternative education really exists in the society. The objective of this research is to make communities recover their confidence and pride because local people have been stripped of their confidence that only the government can manage education. Thai people all over the country also have the same ideas. Parents will think that their duty is to find good schools for children or to urge them to prepare for the exam. I don't know what makes us believe that education is to go to schools. If we don't go to schools, we won't have knowledge. The meaning of education is narrowed down to going to schools only. Originally, education was learning in families and communities, which has lost their roles and importance. School system is believed to give knowledge better than communities. Those who have passed education

การศึกษาในระบบโรงเรียนไม่ได้มีความสอดคล้องกับปัญหาและชีวิตจริงของผู้เรียน แต่เป็นเพียงการท่องจำเพื่อสอบเท่านั้น เนื้อหาความรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรากเหง้าและบริบทสังคมไทย จึงไม่อาจทำให้คนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รวมทั้งไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ การศึกษาแบบเก่าผลิตแต่ผู้ชำนาญการเฉพาะด้านจึงไม่อาจตอบสนองงานในอนาคตได้อีกต่อไป เพราะโลกอนาคตต้องการคนที่เรียนรู้ได้ด้วยตัวเองและเรียนรู้ตลอดเวลา คนที่มีทักษะหลากหลายและสามารถเชื่อมโยงความรู้ให้รับใช้ชีวิตและสังคมได้ ในขณะที่การศึกษาในระบบล้มเหลว แต่กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนกลับมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการเรียนรู้ที่เอาชีวิตและเอาปัญหาเป็นตัวตั้ง เป็นกระบวนการที่มีลักษณะการร่วมคิด ร่วมทำ มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนระหว่างผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลาย จึงเป็นการเรียนรู้ที่ฝึกให้คนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ดูเหมือนชุมชนจะตระหนักถึงปัญหาของการศึกษาในระบบโรงเรียน เพราะความรู้ที่ลูกหลานร่ำเรียนมาไม่สามารถกลับมาทำงานในท้องถิ่นได้ ชุมชนจำนวนไม่น้อยจึงเกิดการรวมกลุ่มปฏิบัติการ โดยมีเจตนาที่จะเสริมทักษะและการเรียนรู้จากฐานทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมตนให้แก่ลูกหลาน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรอย่างเข้มแข็งมีแบบแผนการจัดการและมีหลักสูตรเนื้อหาสำหรับถ่ายทอดภายในชุมชนเอง รวมทั้งมีการฝึกอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามชุมชน ซึ่งกลุ่มชุมชนเพื่อการเรียนรู้เหล่านี้มีอยู่ถึง 66,000 ชุมชน เพราะฉะนั้นการศึกษาของชุมชนจึงเป็นทางเลือกทางการศึกษาที่มีความน่าสนใจท่ามกลางวิกฤตทางการศึกษา นั่นคือ โครงการวิจัยนี้ต้องการนำเสนอถึงการมีอยู่ของชุมชนการเรียนรู้เหล่านี้เพื่อต้องการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากฐานคิดที่มองว่า การจัดการศึกษาเป็นเพียงอำนาจของรัฐ และอคติที่คิดว่าชุมชนมีความรู้ไม่เพียงพอไปสู่ฐานคิดที่ว่าความสามารถหาได้จากนอกรั้วโรงเรียนเช่นกัน และควรเคารพในสิทธิการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและชุมชนด้วย



ถาม : ถ้าเช่นนั้น ความต้องการนำเสนอการมีอยู่ของชุมชนการเรียนรู้เหล่านี้ ถือเป็นความมุ่งหมายของโครงการเพื่อต้องการนำเสนอทางเลือกใหม่ทางการศึกษาให้กับสังคมไทยใช่ไหม

ตอบ : เราต้องการให้สังคมและภาครัฐตระหนักว่า การศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงการไปโรงเรียน แต่ต้องการแสดงให้เห็นว่า ความรู้และการศึกษาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะฉะนั้นการศึกษามีอยู่ในชุมชน ครอบครัว วัด หรืออยู่ในกลุ่มแม่บ้านที่ทำอะไรร่วมกัน กลุ่มเหล่านี้แหละคือ กลุ่มการเรียนรู้ทั้งหมด ความรู้แบบนี้เป็นความรู้เพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม ไม่ใช่ความรู้เพื่อใครคนใดคนหนึ่ง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ กลุ่มแม่บ้านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอาชีพ

in the system to a certain extent regard themselves as being knowledgeable step by step. For example, Ph.D. has more knowledge than Bachelor degree or those who are not educated are branded as lacking knowledge. However, from the past, education in schools is not in agreement with real life and problem of learners. It's just memorization for exams. Content of knowledge is not related with their roots and context of Thai society. The old education produces only specialists in specific aspects, thereby unable to satisfy future work. This is because the future world needs those who learn by themselves and learn all the time, or those with diversified skills and able to integrate knowledge to serve life and society. While education in the system has failed, learning processes in communities have continuous movement. This is because it's based on life and problem, with mutual thinking and acting, as well as communication exchange among diverse groups of people. It's the learning that trains people to know how to think, act and solve problems. During the past 20 years, communities seem to realize the problems of education in school system because knowledge our children have learned cannot be used to work in the locality. A lot of communities thus group together with the intention to enhance skills and learning from the foundation of wisdom and culture for their children. Groups and organizations are strongly established with management patterns and curriculum for transferring within communities. Training sessions are provided to exchange knowledge across communities. At present, there are 66,000 learning communities. Education of communities is another interesting education alternative amid educational crisis. That is this research project wants to present the existence of those learning communities to change the attitude from the belief that education management is within the state authority only. It should also change the bias that communities are not knowledgeable enough to the belief that knowledge is also available outside school fences. We should also respect the right of families and communities to manage education.

Q : IF SO, IS THE PRESENTATION OF THE EXISTENCE OF THESE LEARNING COMMUNITIES THE OBJECTIVE OF THIS PROJECT TO PROPOSE A NEW EDUCATION ALTERNATIVE TO THAI SOCIETY?

A : We want the society and the public sector to realize that education is not just going to schools but to show that knowledge and education occurs continuously throughout our lives. Therefore, education is in communities, families, temples or housewife groups doing things together. These groups are all learning groups. This kind of knowledge is the one to solve the problem of the whole, not for anyone in particular. An obvious example is housewife groups. They group to create various careers. These communities are new; they are learning communities.

ต่างๆ ชุมชนแบบนี้เป็นชุมชนแบบใหม่ ถือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชนโดยเจตนาเช่นนี้เป็นชุมชนของโลกสมัยใหม่อย่าง จส. 100 หรือชีวิตก็ถือเป็นชุมชน เพราะชุมชนเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้ง นี่คือชุมชนในความหมายแบบใหม่ ชุมชนแบบนี้รวมตัวกันโดยเจตนาที่จะทำอะไรบางอย่างร่วมกัน ลองคิดดูว่า ชุมชนแบบนี้มีอยู่ถึง 66,000 ชุมชน ในขณะที่โรงเรียนในระบบมีทั้งสิ้น 33,000 โรงเรียน แค่นี้ก็เห็นแล้วว่า ความรู้ที่ชุมชนมีอยู่มีขนาดใหญ่และมีปริมาณมากกว่าโรงเรียนในระบบ ชุมชนมีการเรียนรู้โดยเอาปัญหาเป็นตัวตั้ง (problems base) ที่หมอประเวศ วัชรบอกล่าว ที่ปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จเพราะเอาวิชาเป็นตัวตั้ง แต่ไม่ได้เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง แต่ความรู้ในชุมชนเป็นความรู้ที่เอาปัญหาเป็นตัวตั้ง ในขณะที่ระบบโรงเรียนเอาความรู้เป็นตัวตั้งก็เลยเรียนเฉพาะความรู้นั้น อาจจะเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกับผู้เรียน เช่น เด็กที่พูดภาษาวิในภาคใต้ก็ต้องใช้หลักสูตรแกนกลาง เท่านั้นก็เห็นภาพแล้วว่ามีความสอดคล้องกับชีวิตจริงหรือไม่ เพราะฉะนั้นการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นทางเลือกหนึ่ง และการศึกษาทางเลือกหรือการศึกษาภาคประชาชนก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง สังคมจะต้องยอมรับรู้ว่า นี่คือนิยามทางเลือกหนึ่งและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

ถาม : เมื่อเอ่ยถึงคำว่า “การศึกษาในระบบ” ทุกคนมองเห็นภาพที่ชัดเจนว่าเป็นการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่รัฐจัดให้ เพราะฉะนั้นนิยามของการศึกษาทางเลือกคืออะไรและมีความแตกต่างไปจากการศึกษาในระบบอย่างไร

ตอบ : จากการจัดกลุ่มสัมมนาและระดมความคิด โดยมีการแบ่งกลุ่มย่อยตามภูมิภาค มีการให้นิยามการศึกษาทางเลือกออกเป็น 4 นิยามของภาคต่างๆ เช่น นิยามการศึกษาทางเลือกของภาคเหนือคือ กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม อิสระ หลากหลาย สอดคล้องกับภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่น นำไปสู่ความสุขและความสำเร็จของบุคคลและชุมชน ส่วนการให้ความหมายการศึกษาทางเลือกของภาคอีสานคือ การศึกษาที่สนองตอบต่อความต้องการและศักยภาพมนุษย์ เป็นการเรียนรู้เพื่อศักยภาพของมนุษย์และเป็นการปฏิบัติการเชิงวิถีชีวิตชุมชน ในขณะที่ภาคใต้ให้นิยามว่า เป็นการศึกษาที่นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่เป็นจริง นำความสุขสู่ชุมชนและสังคมบนพื้นฐานวิถีไทย ส่วนนิยามการศึกษาทางเลือกของภาคกลางคือ เป็นทางเลือกจากวิกฤตการศึกษาเดิม เป็นการศึกษาที่ตั้งอยู่บนความหลากหลายของธรรมชาติและชีวิตจริง เกิดจากการมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ และวิญญาณ ส่วนเรื่องของความแตกต่างจากการศึกษาในระบบนั้น การศึกษาทางเลือกถือเป็นการศึกษาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและสังคมของผู้เรียน

ที่ปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จเพราะเอาวิชา
เป็นตัวตั้ง แต่ไม่ได้เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง
Education reform is not successful
because it's subject-based not life-based.

Communities with this kind of intention are communities of the modern world. JS100 or cheewajit is regarded community because they don't depend on location. This is community in the new meaning. These communities group together with the intention to do something together. Just think that there are 66,000 communities of this type while there are 33,000 schools in the system. This shows that knowledge communities have is huge and more than schools in the system. Communities have problem-based learning. Dr. Prawase Wasi said that education reform is not successful because it's subject-based not life-based. Knowledge in communities, on the contrary, is problem based. School system uses knowledge based so we study only the knowledge, which may or may not be related with learners. For example, children in the south who speak Jawi language still have to use core curriculum. This shows whether it is related with real life or not. Therefore, education in school system is an alternative, and alternative education or popular education is another. Society must acknowledge that this is another choice with equal dignity to education in school system.

Q : TALKING ABOUT “EDUCATION IN THE SYSTEM”, THE PICTURE IS CLEAR THAT IT'S THE EDUCATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS PROVIDED BY THE GOVERNMENT. THEN, WHAT IS THE DEFINITION OF ALTERNATIVE EDUCATION AND WHAT'S THE DIFFERENCE FROM EDUCATION IN THE SYSTEM?

A : From the seminar and brainstorming sessions divided into small groups according to regions, alternative education is accordingly defined into different regions. For example, for the north, alternative education is learning process, which is holistic, independent, diversified, in harmony with local wisdom, leading to happiness and success of individuals and communities. For the northeast, it's the education that responds to human needs and potential, the learning for human potential and the practice of community way of life. The south defined alternative education as education that leads to actual living, brings happiness to communities and society on Thai way of life. The definition of central part is the solution to original education crisis, based on diversity of nature and real life, resulting from participation to lead to human development to be complete in body, mind and soul. As for the difference from education in the system, alternative education is the one related with real life and society of learners, with continuous knowledge transfer process, participative management, and impact on community relation. Its content and formats are also diverse and problem-based, with interaction among learners. More importantly, it's the learning out of official educational system and not based on official curriculum of the government.

มีกระบวนการเรียนรู้ที่มีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดการอย่างมีส่วนร่วม และมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของชุมชน มีเนื้อหาและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายออกไปโดยเอาปัญหาหรือชุมชนเป็นตัวตั้ง (problem base) รวมทั้งเป็นการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และที่สำคัญ เป็นการเรียนรู้นอกระบบการศึกษาที่เป็นทางการไม่อิงหลักสูตรที่เป็นทางการของรัฐ

ถาม : โครงการนี้มีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการอย่างไร

ตอบ : วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้คือ ต้องการเสริมพลังกระบวนการเรียนรู้ที่อยู่นอกรั้วโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น จนกลายเป็นทางเลือกจริงๆ ของสังคมไทย เราไม่ต้องการให้ระบบโรงเรียนเป็นทางเลือกสายเดี่ยวของสังคม น่าจะค้นหาความรู้จากการประมวลงานวิจัยชิ้นนี้ จนสามารถทำให้กระบวนการศึกษาทางเลือกมีพื้นที่และได้รับการยอมรับจากรัฐและคนส่วนใหญ่ในสังคม ในการทำวิจัยครั้งนี้ เราใช้นักวิจัยทั้งสี่ภาคและใช้เวลาในการทำวิจัย 18 เดือน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมา 209 กรณี เพราะชุมชนเหล่านี้มีทั้งหมด 66,000 ชุมชน เราเลือกกลุ่มที่เป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว อย่างเช่น กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านอย่างผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม หรือพ่อผาย สร้อยสระกลาง การที่เลือกกลุ่มที่สังคมรู้จักแล้วเหล่านี้ก็เพื่อง่ายต่อการที่จะทำให้สังคมยอมรับ จาก 209 กรณีที่คัดเลือกมา คณะผู้วิจัยมาจัดกลุ่มเพื่อดูว่ามีฐานการเรียนรู้อะไรบ้าง แล้วก็พบว่า สามารถแยกเป็นฐานการเรียนรู้ทั้งสิ้น 7 ฐานการเรียนรู้ แล้วฐานการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ ฐานการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ชุมชนที่รวมกลุ่มกันในรูปแบบของฐานการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนี้ที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือเรื่องของการพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ความต้องการที่จะรวมกลุ่มเพื่อการสร้างรายได้เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และที่น่าสังเกตคือ คนที่จัดการรวมกลุ่มจะเป็นผู้หญิง

ถาม : ฐานการเรียนรู้ทั้ง 7 ฐานการเรียนรู้มีอะไรบ้างและมีลักษณะเป็นฐานการเรียนรู้อย่างไร

ตอบ : จากกรณีศึกษาทั้ง 209 กรณี โครงการวิจัยพบว่า การศึกษาทางเลือกสามารถแยกออกได้เป็นฐานการเรียนรู้ 7 ฐานการเรียนรู้ คือ ฐานที่หนึ่งเป็นการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวหรือ Home School ฐานที่สองเป็นการศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐ ฐานที่สามเป็นการศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ฐานที่สี่เป็นการศึกษาทางเลือกสายศาสนาและวิถีปฏิบัติธรรม ฐานที่ห้าเป็นการศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ ฐานที่หกเป็นการศึกษาทางเลือกของกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และฐานที่เจ็ดเป็นการศึกษาทางเลือกผ่านสื่อและแหล่งการเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้ที่หนึ่งซึ่งเป็นการศึกษาทางเลือกที่จัดขึ้นโดยครอบครัวหรือ Home School คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบจัดให้การศึกษาแก่บุตร Home School ในไทยมีอยู่สองแบบ คือ ครอบครัวเดี่ยว ที่พ่อแม่นำลูกออกโรงเรียน

Q : WHAT ARE THE PROCEDURES AND SCHEDULE OF THE PROJECT?

A : The objective of this research is to strengthen the learning process out of school fences as a real alternative of Thai society. We don't want school to be the only alternative. We should search for knowledge from this research so that alternative education has space and is accepted by the government and most people in society. In this research, we used researchers from all 4 regions, and spent 18 months on the research. 209 cases were selected as sampling groups because there are altogether 66,000 communities. We chose those that are already known. For example, local sages such as Wiboon Khemchalem, Phai Soisaklang. We chose these people to be easy for social acceptance. From 209 cases selected, researchers classified them by looking at their learning base, and it's found that there are 7 learning bases. The one that happens most is learning through activities. Communities that group based on activities mostly occur from career development. After the economic crisis, in particular, the needs to group together to create income are obvious. It's noteworthy that women are those who manage the group.

Q : WHAT ARE THE 7 LEARNING BASES AND HOW ARE THEY LEARNING BASES?

A : From the 209 case studies, the research found that alternative education can be divided into 7 learning bases. The first one is alternative education arranged by families or home school. The second one is the one that is based on the government system. The third is of wisdom teacher. The fourth is religion and dharma practice. The fifth one is the institution out of government system. The sixth is the learning through activities. And the seventh is education through media and learning sources.

The 1st learning base, or alternative education arranged by families or home school is the arrangement of basic education with parents in charge. There are 2 types of home school in Thailand. The first one is a single family that parents take their children out of school because the children suffer from instruction in schools and parents arrange the instruction by themselves. The second type is networked family. Both can be with or without curriculum. The one with curriculum means that parents plan the instruction for their children, what kind of learning they must go through according to problem and readiness of their children. The one without curriculum depends on time, conditions and the readiness of parents. For example, academic parents can take children to learn from actual situation or learn from life situation. At present, home school is under Section 12 of the new Educational Act, with ministerial regulation specifying that home school can be arranged for childhood only.

เนื่องด้วยเหตุผลที่ลูกรู้สึกเป็นทุกข์กับการเรียนการสอนในโรงเรียน และพ่อแม่มาจัดการเรียนการสอนให้เอง และครอบครัวเครือข่าย ซึ่งทั้งสองแบบนี้มีทั้งแบบมีหลักสูตรและไม่มีหลักสูตร แบบมีหลักสูตรคือ พ่อแม่วางแผนการสอนให้ลูกเลยว่า การเรียนวิชานี้จะต้องผ่านการเรียนรู้แบบใดตามสภาพปัญหาและความพร้อมของลูก กับแบบไม่มีหลักสูตรซึ่งขึ้นอยู่กับเวลา เงื่อนไข และความพร้อมของพ่อแม่เอง เช่น พ่อแม่เป็นนักวิชาการก็เอาลูกไปเรียนรู้ในสถานการณืจริงหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเรียนในสถานการณืชีวิต ปัจจุบันเส้นทางของ Home School อยู่ภายใต้มาตรา 12 ใน พ.ร.บ. การศึกษาใหม่และมีกฎกระทรวงออกมารองรับว่าสามารถจัดการศึกษาแบบนี้ได้ในปฐมวัยเท่านั้น

ส่วนฐานการเรียนรู้ที่สองคือ การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐหมายถึงโรงเรียนที่อยู่ในระบบรัฐ แต่สามารถสร้างหลักสูตรบูรณาการให้เด็ก โดยนำเอาเด็กมาเป็นตัวตั้งจริงๆ มีการจัดกระบวนการเรียนของเด็กเพื่อให้เด็กได้ทดลองทำเพื่อได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและชีวิตจริง เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก หรืออย่างโรงเรียนรุ่งอรุณ ที่เป็นทางเลือกทั้งของโรงเรียน เด็ก และผู้ปกครอง ฐานการเรียนรู้แบบนี้มีแนวคิดอยู่สองกระแสคือ แนวคิดทางตะวันตกที่เข้ามาในฐานะนวัตกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น โรงเรียนสาธิตในยุคแรกๆ ถัดมาเป็นโรงเรียนรุ่งอรุณ ส่วนอีกทางหนึ่งคือ รับแนวคิดทางตะวันออกมาใช้ เช่น โรงเรียนสัตยาไส ซึ่งนำแนวคิดของศรีสัตยาไสบาบาเข้ามา การศึกษาลักษณะนี้มีทั้งทางโรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้เองหรือทางโรงเรียนประสานกับทางชุมชนเพื่อนำหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามา

ฐานการเรียนรู้ที่สามคือ สายครูภูมิปัญญา เรื่องนี้ถือเป็นต้นทุนของสังคมไทย มีคนเฒ่าคนแก่ที่สืบทอดความรู้มาจากอดีตและถ่ายทอดในชุมชน แต่ไม่ได้กระจายในวงกว้าง ประชาชนชาวบ้านเหล่านั้นนำความรู้และประสบการณ์ของตัวเองออกมาถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการ “ทำให้อู อยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่าง” ความรู้เหล่านี้มีจุดอ่อนอยู่ที่เมื่อถ่ายทอดผ่านตัวบุคคลแล้วไม่ได้รับการบันทึกอย่างเป็นระบบ จึงค่อยๆ สูญหายไป นอกจากนี้ครูภูมิปัญญาเหล่านี้จะเลือกถ่ายทอดให้ศิษย์เป็นการเฉพาะตน ขณะนี้เริ่มมีการเชื่อมต่อความรู้เหล่านี้เพื่อรวบรวมเป็นระบบและนำไปสืบทอดต่อไป ตัวอย่างเช่น ประชาชนชาวบ้านที่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย 12 ประชาชน เช่น พ่อมหาอยู่ สุทรชัย, พ่อผาย สร้อยสระกลาง, ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งมหาวิทยาลัยคืนถิ่นอีสาน

ส่วนฐานการเรียนรู้ที่สี่คือ การศึกษาทางเลือกสายศาสนาและวิถีปฏิบัติธรรม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สันติอโศก แม้ว่าจะจัดตั้งเป็นโรงเรียนในระบบ แต่ก็มีการเรียนรู้ของตัวเองภายใต้วิถีการปฏิบัติและความเชื่อของตนเอง การศึกษา



The 2nd learning base is alternative education based on government system, which means schools are in the government system but can create an integrated curriculum for children by really basin on children. Learning process should be arranged so that children can experiment by themselves to learn from direct experience and real life. For example, Children Village School or Roong Aroon School, which is alternative for schools, children and parents. There are 2 directions of this base. The western concept enters as learning innovation e.g. demonstration schools at the beginning, and later Roong Aroon School. Another one accepts the eastern concept e.g. Satyasai School, which accepts the concept of Sri Satya Saibaba. This kind of education can be arranged by schools themselves or schools coordinate with communities to introduce local curriculum.

The 3rd learning base is wisdom teacher. This is the capital of Thai society. We have the elderly who have been transferred knowledge from the past and then transfer it further within the community. These local sages transfer their knowledge and experiences as knowledge through the process of “doing and living for seeing as examples.” This kind of knowledge, however, has its shortcoming. When it’s transferred through persons and isn’t recorded systematically, it will gradually disappear. In addition, these wisdom teachers will select to transfer knowledge to particular students. Right now, this knowledge is linked for systematic collection for further transfer. For example, local sages who group as the network of 12 sages e.g. Maha Yoo Sunthorntai, Phai Soisaklang, Khru Ba Sutthinunt Pratyaphruet, which has led to the set up of Khuen Thin Esan (Back to the Northeast) University.

The 4th learning base is religion and dharma practice. An obvious example is Santi Asoke. Despite schools in the system, they also have their own learning under their own practice and belief. This type of education doesn’t include Sunday Buddhism School established by the government or Sangha Colleges. This kind of education management, if arranged for layman, will be application, focusing on practice to develop intelligence.

The 5th learning base is alternative education out of government institutions. This is another development of communities, resulting from the establishment of several networks, most of which are NGOs. They have developed themselves as trainers for communities and villagers. These groups have real intention to arrange education to specify their own destiny and want to select their learning path by themselves, which is not education enforced by the government. For example, Under the Tree School, Midnight University, Southern Community University, SEM Sikkhalai, Lanna Wisdom Continuation School, Friday University.

แบบนี้ไม่ได้รวมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จัดตั้งโดยรัฐบาลหรือวิทยาลัยสงฆ์ทั้งหลาย การจัดการศึกษาแบบนี้ ถ้าจัดให้ฆราวาส จะมีลักษณะประยุกต์ เน้นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาปัญญา

ฐานการเรียนรู้ที่ห้าคือ การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกภาครัฐ นี่ถือเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของชุมชน เกิดจากการจัดตั้งของเครือข่ายต่างๆ ส่วนมากเป็นพวก NGOs ซึ่งเริ่มพัฒนาตัวเองเป็นที่เลี้ยงให้ชุมชนและกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเหล่านี้มีความตั้งใจจริงที่จะจัดการศึกษาเพื่อกำหนดชะตาชีวิตของตัวเองและต้องการเลือกหนทางที่จะเรียนรู้ของตนเอง ไม่ใช่เป็นการศึกษาที่ภาครัฐบังคับ เช่น โรงเรียนได้ร่มไม้ มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน มหาวิทยาลัยชุมชนบึงขังได้ เสมสิกขาลัย โขงเขียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา มหาวิทยาลัยวันศุกร์ เป็นต้น

ฐานการเรียนรู้ที่หกเป็นการศึกษาทางเลือกของกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ฐานการเรียนรู้กลุ่มนี้มีมากที่สุดในบรรดาฐานการเรียนรู้ทั้งหมด เนื่องจากการเรียนรู้แบบชาวบ้านซึ่งเป็นลักษณะเป็นกิจกรรมดำเนินงานอาชีพ เช่น การพัฒนาผลผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์

ฐานการเรียนรู้ที่เจ็ดคือ การศึกษาทางเลือกผ่านแหล่งเรียนรู้ การศึกษาที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นได้จากการมีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ดี เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด หรือสื่อสมัยใหม่อย่างเว็บไซต์ เราได้แต่หวังว่า คนไทยจะสามารถมีศักยภาพที่ดี เรียนรู้ที่จะอยู่อย่างเท่าทันโลก การที่จะทำให้คนไทยไปในทิศทางเหล่านี้ได้จะต้องมีองค์ประกอบเหล่านี้ด้วย การศึกษาทางเลือกทั้ง 7 ฐานการเรียนรู้ถือเป็นความรู้เชิงปฏิบัติที่ต้องสืบทอดด้วยการปฏิบัติ และมีได้เป็นความรู้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นสมบัติของชุมชนที่ต้องแบ่งปันให้คนอื่น นอกจากนี้ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ที่นำเอามุมมองทางศีลธรรมเข้ามากำกับความรู้นั้นๆ ความสำคัญของการเรียนรู้แบบนี้อยู่ที่กระบวนการในการเรียนรู้ ชุมชนช่วยกันผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นมา มีการใช้วัฒนธรรมใช้ธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญา เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้มีความหลากหลายมากกว่าตำรา และไม่ได้แบ่งลำดับขั้นของความรู้ มีลักษณะคลุกเคล้ากัน และมีคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างการเรียนรู้หลายกลุ่มบุคคลและหลายวิชาชีพ จึงไม่สามารถแบ่งลำดับขั้นของความรู้ได้

ถาม : สถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษาทางเลือกในสังคมเป็นอย่างไร

ตอบ : ไม่มีทางสำหรับการศึกษาทางเลือก ที่เป็นเช่นนี้เพราะถ้าดู พ.ร.บ. ปฏิรูปการศึกษาทั้งหมดจะเห็นว่า ในภาคอุดมการณ์นั้นต้องการให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ฟังดูเหมือนเป็นอุดมการณ์เดียวกันกับการศึกษาทางเลือก แต่ที่ว่าไม่มีที่ทางสำหรับการศึกษาทางเลือกเพราะว่า เมื่อมองดูในมาตรา 12 ซึ่งเป็นมาตราใหญ่ที่กล่าวว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง นั้นหมายความว่าถ้ายังไม่มีการกฎหมายรองรับ

The 6th learning base is education alternative of learning through activities. This group has the highest number among all learning bases because it's the learning of local people, based on profession/career activities e.g. product development, product processing.

The 7th learning base is education alternative through learning sources. Lifelong learning can occur from good learning environment e.g. museum, library, or modern media such as web site. We only hope that Thais will have good potential and learn to understand what the world is up to. To enable Thais to go into this direction, there must be these components. The seven learning bases are practical knowledge that must be transferred through practice. It's not the knowledge of any particular person but the property of communities that must be shared to others. In addition, this type of knowledge is directed by moral. Its significance is on the learning process. Communities should help stimulate the learning. Culture, nature, and wisdom are used to create learning process. These tools are more diversified than textbooks and do not classified knowledge into levels. They are mixed and there are many groups of people of different professions involved. Level of knowledge thus cannot be classified.

Q : WHAT IS THE CURRENT SITUATION OF EDUCATION ALTERNATIVE IN SOCIETY?

A : There is no way for education alternative. This is because if we look at the Educational Act, we'll see that in ideology terms, it aims at the full development of children in all aspects: physical and mental health, which sounds the same. However, there's no way for education alternative because Section 12, which is a major one, says, "Other than the State, private persons and local administration organizations, individuals, families, community organizations, private organizations, professional bodies, religious institutions, enterprises, and other social institutions shall have the right to provide basic education as prescribed in the ministerial regulations." This means that if there's still no law, there's no right to do that. An obvious example is home school, which has continuously struggled for this. This issue is wrong from the thinking base of the government, which thinks that it must control and supervise every matter in the country. This is the thinking method in developing the country of Thai government. Therefore, there must be several ministerial regulations to enforce communities how to manage education. Simply speaking, communities can arrange education but must be in the form of educational institutions called learning

นั่นคือยังไม่มีสิทธิ์ที่จะจัดการ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ Home School พยายามต่อสู้เรื่องนี้มาตลอด เรื่องนี้ผุดตั้งแต่ฐานคิดของรัฐ คือไปมองทุกเรื่องในประเทศว่าต้องเข้าไปควบคุมกำกับ นี่คือวิถีคิดในการพัฒนาประเทศของรัฐไทย เพราะฉะนั้นจะต้องมีกฎกระทรวงอีกหลายฉบับบังคับว่าการที่จะให้ชุมชนจัดการศึกษานั้นจัดการในรูปแบบไหน สรุปง่าย ๆ ว่าชุมชนจะจัดการศึกษาก็ได้ แต่ต้องทำเป็นลักษณะสถานศึกษาที่เรียกว่า ศูนย์การเรียนรู้ แค่นี้ก็คิดแล้ว เพราะอยู่บนฐานของการควบคุมกำกับ อีกอย่าง ใน พ.ร.บ. ฉบับใหม่มีการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี คือ คิดว่าเก็บเด็กในระบบโรงเรียนให้มากขึ้น โดยหวังว่ากระบวนการเก็บเด็กไว้ในโรงเรียนจะสามารถสร้างคนที่มีคุณภาพได้ โดยลืมนึกว่าก่อนหน้าที่จะมีระบบโรงเรียน เด็กเติบโตมาได้อย่างไร เป็นคนมีคุณภาพมาได้อย่างไร สร้างภูมิปัญญามาได้อย่างไร เราไม่สามารถที่จะบรรจุว่าการศึกษาทางเลือกลงใน พ.ร.บ. ฉบับไหนได้เลย ส่วนที่จะทำได้คือ มองหาช่องทางเบียดเข้าไปอยู่ใน พ.ร.บ. ฉบับนี้ ช่องเล็กๆ ที่น่าจะสามารถเข้าไปแทรกได้คือ มาตรา 18 (3) ที่ระบุว่า ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานะที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษาออกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด การศึกษาภาคประชาชนเห็นช่องว่างตรงนี้ เลยเข้าไปผลักดันว่า ศูนย์การเรียนรู้คือครู อย่างที่มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ทำ หรืออย่างมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนได้ร่วมไม่ทำ สิ่งเหล่านี้แหละคือศูนย์การเรียนรู้ เมื่อโครงการนี้ไปทำงานกับกลุ่มการศึกษาทางเลือกต่างๆ พบว่า เราไปปลุกกลุ่มเหล่านี้ให้ตื่นขึ้นอย่างน่าตื่นเต้น ที่ผ่านมา ชุมชนหรือชาวบ้านถูกทำให้หมดความมั่นใจในหลายเรื่อง จบ ป.สี่ ก็คิดว่าตัวเองไม่มีความรู้ เมื่อเราไปกระตุ้น กลุ่มชุมชนเหล่านี้เกิดความภาคภูมิใจกลับคืนมา ทุกชุมชนเกิดความตื่นตัว ถึงขั้นที่ว่าหลายแห่งรวมตัวกันเป็นสถาบัน เป็นเครือข่าย เช่น สถาบันโพธิยาลัย สถานการณ์ขณะนี้ของการศึกษาทางเลือกก็คือ การศึกษาทางเลือกเองพัฒนาการจัดตั้งขึ้นมาเป็นกลไกเครือข่าย ทางกรมเริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษาทางเลือก โดยเริ่มมีหน่วยงานขึ้นมาเชื่อมกับการศึกษาทางเลือก นอกจากนี้เริ่มมีความเคลื่อนไหวในระดับชาติและเริ่มมีการเคลื่อนไหวในระดับระหว่างประเทศ งานวิจัยชิ้นต่อไปคือการคิดหากรอบโครงสร้าง เพื่อจัดการความรู้ของระบบเหล่านี้ขึ้นมาในรูปแบบแห่งชาติหรือสถาบันท้องถิ่น หรืออาจจะออกมาในรูปแบบศูนย์ประสานงาน แต่เรามีความพยายามที่จะสร้างความร่วมมือของกลุ่มการเรียนรู้เหล่านี้ขึ้นมา เราจะต้องศึกษากลไกสามระดับคือ กลไกท้องถิ่น กลไกภูมิภาค และกลไกระดับชาติ ซึ่งกลไกท้องถิ่นกับกลไกภูมิภาคมีความสำคัญที่สุด ในระดับชาติจะมี สคส. ของอาจารย์หมอวิจารณ์ พานิช ซึ่งเป็นสถาบันเพื่อการจัดการความรู้เพื่อสังคม ซึ่งจะเน้นในเรื่อง การขับเคลื่อนของสังคมใฝ่เรียนรู้และสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ให้กับคนชั้นกลาง อีกหน่วยงานหนึ่งคือ วิทยาลัยการจัดการทางสังคม อยู่ใน พอช. โดยมีคุณชัชวาลย์ ทองดีเลิศ เข้าไปเป็นผู้ดำเนินการ เราได้ตกลงในระดับนโยบายร่วมกับโครงการการวิจัยการศึกษาทางเลือกว่า ภารกิจของเราคือ สร้างกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงเครือข่ายให้เป็นปึกแผ่น และนำความรู้จากเครือข่ายต่างๆ เหล่านี้มาจัดทำเป็นชุดองค์ความรู้ที่เป็นระบบและเป็นหลักฐานเพื่อนำมาเผยแพร่

center. It's wrong from the start because it's based on control and supervision. Furthermore, in the new Educational Act, compulsory education is 12 years. They think that keeping children in school system longer can create quality persons. However, they forget that before school system, how children grew up to be quality persons, how wisdom was created. We cannot pack the term "alternative education" in any Act. What we can do is to look for channels to press into this Act. A small space possible is Section 18 (3) that says, "Learning centers, namely those organized by non-formal education agencies, individuals, families, communities, community organizations, local administration organizations, private organizations, professional organizations, religious organizations, enterprises, hospitals, medical institutions, welfare institutes, and other social institutions." Popular education saw this gap and urged that learning center is teacher, like Midnight University, Southern Community University or Under the Tree School has done. These are learning centers. When this project worked with alternative education groups, we excitingly woke them up. In the past, communities or local people are stripped of their confidence in several matters. They finished Primary 4 and think they have no knowledge. When we pushed them, these communities have regained their confidence. Every community is so alert that many group as institutions and network e.g. Phodhiyalai Institute. The current situation of alternative education is it has developed into network mechanism. The public sector has realized the significance of alternative education. There are agencies to link with alternative education. In addition, there have been both national and international movements.

The next research is to find structural mechanism to manage the extra-system knowledge as a national institute or local institute, or coordination center. However, we have endeavored to create cooperation among these learning groups. We have to study three levels of mechanisms i.e. local, regional and national. Local and regional are the most important. On the national level, there is The Knowledge Management Institute of Dr. Vijarn Panich, MD, as an institute to manage knowledge for society, which will focus on the movement of knowledgeable society and creation of learning environment for middle-class people. Another one is community Organizations Development Institute with Mr. Chachawal Thongdeeleert as director. We have agreed at policy level with the Alternative Education Research Project that our mission is to create learning process into solid network and bring the knowledge from those networks to make systematic knowledge series as references for dissemination.